

**ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΩΝ 2019**

A1.α

1. Λάθος
2. Σωστό
3. Σωστό
4. Λάθος
5. Σωστό

A1.β

1. «Ὅ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα.»
2. «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι»
4. «Τῷ δὲ Προμηθεῖ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν»
5. «καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται»

B1.

Ο ρόλος του Επιμηθέα είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Όταν οι θεοὶ ζήτησαν ἀπὸ τοὺς δύο Τιτάνες (Προμηθέα καὶ Επιμηθέα) νὰ μοιράσουν τὶς ιδιότητες στα θνητὰ ὄντα, ὁ Επιμηθέας προθυμοποιεῖται νὰ δώσει τὰ χαρίσματα, ἐνῶ ὁ ρόλος τοῦ Προμηθέα περιορίζεται σὲ αὐτὸν τῆς ἐπιθεώρησης. Ωστόσο, ὁ Επιμηθέας δὲν ἀποδείχθηκε καὶ πολὺ σοφός (Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς) καθὼς, χωρὶς νὰ το καταλάβει (ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα.), μοίρασε ὅλες τὶς δυνάμεις στα ἄλογα ὄντα, ἀφήνοντας τὸν ἄνθρωπο μετέωρο, χωρὶς κάποια σωματικὴ δύναμη με τὴν ὁποία θὰ μπορούσε νὰ τὸν σώσει ἀπὸ τὶς μεταβολές τοῦ καιροῦ ἢ ἀπὸ τὸν κίνδυνο τῶν ζώων. Παρουσιάζεται, ἐπομένως, ἐπιτόλαιος καὶ παρορμητικὸς. Ἡ λανθασμένη κατανομὴ τῶν ἐφοδίων ἀποδεικνύει τὴν ἀπερισκεψία τοῦ, ὅπως ἄλλωστε διαφαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν ἐτυμολογία τοῦ ὀνόματός τοῦ (Ἐπιμηθέας → ἐπί + μῆδος = ἀπερίσκεπτος, ἀπρονόητος). Ὁ Επιμηθέας δὲν προνόησε νὰ διαφυλάξει κάποιες δυνάμεις γιὰ τὸν ἄνθρωπο, με ἀποτέλεσμα νὰ τὸν ἀφήσει ἐντελῶς ἀπροστάτευτο, κάτι ποὺ οὐδέποτε τοῦ δημιουργεῖ μιὰ αἴσθησις προβληματισμοῦ καὶ ἀμηχανίας (καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο.) σχετικὰ με τὸν τρόπο ποὺ θὰ τὸ ἀντιμετωπίσει. Βέβαια, ἡ ἐπιτολαιότητα τοῦ Επιμηθέα ἐξυπηρετεῖ τὴν οἰκονομία τοῦ μύθου, καθὼς κάνει ἀναγκαῖα τὴν παρέμβασις τοῦ Προμηθέα.

B2.

Ὁ Προμηθέας δώρισε στὸν ἄνθρωπο τὶς τεχνικὲς γνώσεις τῆς Αθηνᾶς μαζί με τὴ φωτιά, γιὰ νὰ ἀποκτήσει μέσα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ. Ὁμως δὲν μπόρεσε νὰ κλέψει τὴν πολιτικὴ τέχνη, γιὰ τὴ φύλαγε ὁ Δίας καὶ οἱ φρουροὶ τοῦ ἦταν φοβεροί.

Τὸ ἐπίθετο «ἐντεχνος» υποδηλώνει αὐτὸν ποὺ εἶναι μέσα στα ὅρια τῆς τέχνης, τὸν ἐμπειρο, τὸν ἐπιδέξιο. Στὴ φράσις «ἐντεχνος σοφία», ἡ λέξις «σοφία» υποδηλώνει τὴ σοφία ποὺ ἐμπεριέχει τὴν τέχνη, τὴ σοφία ποὺ συμπορεύεται με τὴν τέχνη, τὶς τεχνικὲς γνώσεις. Ἀρχικὰ, ἡ ἐννοία τῆς σοφίας ἔχει κυρίως νὰ κάνει με τὴ δεξιότητα καὶ τὴν ἐμπειρία σὲ κάποια τέχνη, τὴν ἀρχιτεκτονικὴ, τὴ γλυπτικὴ, τὴ μεταλλουργία, τὴν ἰατρικὴ, κ.τ.λ. Ὁ προσδιορισμὸς «ἐντεχνος» ἐπιτρέπει ἐδῶ στὸν Πρωταγόρα νὰ διευκρινίσει, ἐπομένως, πὼς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τῆς σοφίας ἐννοεῖ καὶ ὄχι αὐτὴ ποὺ συνδέουμε με τὴ γνώσις τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴ φιλοσοφία, δηλαδὴ τὶς θεωρητικὲς γνώσεις. Ὡς πρὸς τὶς καλὲς τέχνες, ἡ ἐντεχνη σοφία δὲν σχετίζεται με τὴ σύλληψις τῆς ἰδέας ἐνὸς καλλιτεχνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ με τὴν ἀναγκαιότητα χρήσις τεχνικῶν γνώσεων καὶ ἐργαλείων γιὰ τὴ δημιουργία κάποιων ἀπὸ αὐτὰ (πχ. Ἀρχιτεκτονικὴ, γλυπτικὴ). Ὁ ὅρος αὐτός, ἐπομένως, λογίζεται ὡς **τεχνογνωσία**, ἡ ὁποία ἐπιτρέπει στὸν ἄνθρωπο νὰ προβεῖ σὲ ἐπινοήσεις καὶ ἐφαρμογὲς σωτήριες γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ποὺ προωθοῦν τὴν ἐν γένει παρουσία τοῦ στὸν κόσμο. Εἰδικότερα, ἡ τεχνογνωσία συνδέεται με τὶς **τεχνικὲς δεξιότητες** καὶ τὴν **κατασκευαστικὴν ἰκανότητα** τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι σὲ θέση νὰ συλλάβει καὶ νὰ ὀργανώσει τὴ διαδικασίαν τῆς **ἐργασίας**, ἡ ὁποία συμπυκνώνει

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:

Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax: 2810 285 726

Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212 333, www.ina.gr

ΑΘΗΝΑ:

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργυροστολίου 126, τηλ.: 2109820561, www.ena.edu.gr

με τον καλύτερο τρόπο το άλμα του πρώην, απλώς «ζωικού οργανισμού» σε ήδη άνθρωπο που αποδεσμεύεται σταδιακά από τις αλυσίδες της βιολογικής νομοτέλειας και προ-νοεί για τις επόμενες στιγμές της ζωής του. Συνδεδεμένη με τη διαδικασία της εργασίας είναι η **διαδικασία κατασκευής και επιμόρφωσης, καλλιέργειας και αγωγής**. Με την κατασκευαστική και επινοητική ικανότητα ο άνθρωπος δίνει υπόσταση στους σχεδιασμούς του και τα ευρήματα του του, κατασκευάζοντας σπίτια, σκεύη, εργαλεία, όπλα, αλλά και προβαίνει σε επινοήσεις συμβολικών συστημάτων όπως η γλώσσα, η γραφή, η αριθμηση, που διευρύνουν τα όρια της ελευθερίας του σε σχέση με τη βιολογική αιτιότητα. Με την καλλιέργεια (γης, γραμμάτων, τεχνών και καλών τεχνών) και την αγωγή διαμορφώνει σκόπιμα τις προϋποθέσεις για παραγωγή έργων και μέσων και για νέες δημιουργίες μέσα από την αξιοποίηση εργαλείων και γνώσεων τεχνικής. Όμως, η συνολική διαδικασία γίνεται συγχρόνως και τρόπος αγωγής της φύσης του, τρόπος εξέλιξης και διαμόρφωσής του, καθώς περιέρχεται στη θέση να ελέγξει τα πάθη του, να τιθασεύσει το ένστικτο και να οργανώσει τις άμυνες του εαυτού του στον αγώνα επιβίωσης.

Ο Πρωταγόρας όμως θεωρεί σκόπιμο να αναφέρει στην αφήγηση ότι ο Προμηθέας δεν μπόρεσε να δώσει στους ανθρώπους την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία, αλλά με την πράξη κλοπής περιορίστηκε στο δώρο της τεχνολογίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο. Η πολιτική τέχνη φυλάσσεται από τα όργανα εξουσίας του Δία, τη Βία και το Κράτος, φύλακες του Δία και συμβολίζει τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική αρετή, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη του πνευματικού πολιτισμού. Γίνεται, έτσι, σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι των ανθρώπων, και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο και έμμεσα προβάλλεται η αξία και η σημασία της τέχνης που ο Πρωταγόρας υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθήνας.

B4.

είμαρμένη: μερίδιο

εξιέναι: εισιτήριο

ἔσχεν: σχήμα

κλέπτει: κλεψύδρα

λαθών: λήθη

B5

Τόσο στο μύθο του Προμηθέα στο διάλογο του Πλάτωνα «Πρωταγόρας» όσο και στο απόσπασμα από την τραγωδία του Αισχύλου «Προμηθέας δεσμώτης» πρωταγωνιστής είναι ο Προμηθέας, ο γιος του Ιαπετού και της Ωκεανίδας της Κλυμένης. Και στα δύο κείμενα ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ευεργέτης του ανθρώπινου γένους, καθώς τα δώρα του επέτρεψαν στον άνθρωπο να δημιουργήσει πολιτισμό.

Πιο συγκεκριμένα στον πλατωνικό διάλογο «Πρωταγόρας» ο Τιτάνας Προμηθέας έρχεται να επιθεωρήσει τη μοιρασιά του αδερφού του Επιμηθέα («έρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομήν»). Αμέσως αντιλαμβάνεται το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, καθώς άφησε τον άνθρωπο γυμνό, ξυπόλητο και χωρίς στρωσίδια και χωρίς όπλα («τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον»), δηλαδή ένα ον χωρίς δυνατότητα αυτό-υπεράσπισης τη στιγμή που πλησίαζε η καθορισμένη μέρα της εξόδου του προς το φως. Τότε αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και στην εξέλιξή του. Η φιλόδοξη κλοπή των «δώρων» του για τον άνθρωπο του επιτρέπει να αναζητήσει την αυτονομία του ως νοήμον ον. Η αυταπάρνηση και η ανιδιοτέλεια του Προμηθέα τονίζεται με την επιγραμματική αναφορά στην τιμωρία του.

Από την άλλη στο δοθέν απόσπασμα από την τραγωδία του Αισχύλου «Προμηθεὺς δεσμώτης», ο Προμηθέας αγέρωχος, άκαμπτος και γεμάτος αυτοπεποίθηση αναφέρεται στη βοήθεια που προσέφερε στον άνθρωπο, στις καθοριστικής σημασίας εφευρέσεις του («τέχνες και τεχνάσματα σκαρφίστηκα») και στη γενικότερη προσφορά του που κατέστησε δυνατή την εξέλιξη του ανθρώπου. Αναλυτικότερα, αναφέρεται στην ιατρική (στίχοι 478-481) «και πριν απ' όλα...για όλες τις αρρώστιες»), στην πρόγνωση μέλλοντος με ποικίλους τρόπους (στίχοι 484-487) και τέλος στη

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ:Κτίριο 1: Γραμβούσης 5 & Καγιαμπή, Κέντρο Ηρακλείου, τηλ./fax:
2810 285 726Κτίριο 2: Λεωφόρος Κνωσού 187, Άγιος Ιωάννης, τηλ: 2810 212
333, www.1na.gr**ΑΘΗΝΑ:**

Κτίριο 1: Ησιόδου 18 (Άλιμος-Αγ. Δημήτριος), τηλ.: 2109913433

Κτίριο 2: Θεομήτορος 54 & Αργστολίου 126, τηλ.: 2109820561,
www.ena.edu.gr

μεταλλουργία (στίχοι 500-504). Τέλος, με πείσμα και έπαρση ισχυρίζεται ότι «όλες οι τέχνες οι ανθρώπινες είναι δωρεές του Προμηθέα».

Γ1

Εγώ όμως είμαι απλός πολίτης, αλλά γνωρίζω ότι αφενός το καλύτερο είναι το να διδάσκεται κάποιος το αγαθό από τη φύση του ίδιου, δεύτερον αφετέρου από αυτούς που αληθινά ξέρουν κάτι αγαθό περισσότερο παρά από αυτούς που μπορούν να εξαπατούν με τη τέχνη τους. Ίσως λοιπόν δεν μιλάω με λόγια όμοια με αυτά των σοφιστών. Ούτε βέβαια αναζητώ αυτό.

Γ2

Ο Ξενοφώντας στο συγκεκριμένο απόσπασμα αντιπαραθέτει τον εαυτό του με τους σοφιστές διατυπώνοντας έντονες επικρίσεις εναντίον τους που σχετίζονται με την επίδραση τους στους νέους. Αναλυτικά αναφέρει τα εξής:

- Οι σοφιστές ενώ ισχυρίζονται ότι οδηγούν τους νέους στην αρετή, στη πραγματικότητα κάνουν το αντίθετο. «Θαυμάζω δὲ τῶν σοφιστῶν...ἐπὶ τοῦναντίον»
- Τεκμηριώνει τη θέση του λέγοντας ότι οι σοφιστές δεν έχουν κάνει κανένα άνθρωπο ενάρετο, αλλά ούτε και έχουν προσφέρει συγγράμματα για αυτόν τον σκοπό. «οὔτε γὰρ [ἄν]...ἐξ ᾧ χρηὶ ἀγαθοῦς γίγνεσθαι»
- Αντίθετα έχουν γράψει βιβλία με θέματα ανούσια που προκαλούν εφήμερες απολαύσεις, χωρίς ουσιαστικό περιεχόμενο και χωρίς στοιχεία που οδηγούν στην αρετή. «ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ματαίων...ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι»
- Οι νέοι σπαταλούν το χρόνο τους όντας μαθητές των σοφιστών και μάταια ελπίζουν ότι θα μάθουν κάτι από αυτούς. «διατρίβειν δ'...καὶ διδάσκει κακά.»
- Οι σοφιστές λοιπόν είναι υπεύθυνοι για μεγάλα αδικήματα, για την κακή ποιότητα των γραπτών τους αλλά και γιατί δεν έχουν αξιόλογα αποφθέγματα, τα οποία συμβάλλουν τόσο στην εκπαίδευση των νέων όσο και στη καλλιέργεια της αρετής. «μέμφομαι οὖν αὐτοῖς...ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ.»

Γ3. α.

ἄνδρας, οὔστινας, γράμμα, οὐ

Γ3. β.

παράσχωσι(ν), ἴδωμεν, ποιήσωσι(ν)

Γ4. α.

Υπόθεση: εἰ καλῶς ἔχοιεν

Απόδοση: ὀνόματα μὲν γὰρ οὐκ ἂν παιδεύσειε

Εἶδος: απλή σκέψη λέγοντος

Μετατροπή: γνῶμαι δέ, ἐάν καλῶς ἔχωσιν, ὀνόματα μὲν γὰρ οὐ παιδεύσει

Γ4. β.

πολλὰ αὐτοῖς γέγραπται: Παθητική σύνταξη

Μετατροπή σε ενεργητική: πολλὰ οὗτοι γεγράφασι(ν)